

Gemeente van Christus,

Johannes wijdt het 10^e hoofdstuk van zijn evangelie helemaal aan het beeld van Jezus als De Goede Herder. In de eerste 21 verzen wordt het door Jezus zelf uitgebreid toegelicht. In onze lezing van vanochtend klinkt er nog een echo van na: "Mijn schapen luisteren naar mijn stem, ik ken ze en zij volgen mij. Ik geef ze eeuwig leven, ze zullen nooit verloren gaan en niemand zal ze uit mijn hand roven." (27-28).

Afgelopen dinsdag, op de gemeenteavond, vertelde ik dat ik bij het voorbereiden van een preek altijd op zoek ben naar waar een schriftlezing raakt aan mijn/onze eigen ervaring.

Dat zit in ons verhaal van vanochtend precies in dit beeld: van die herder en zijn schapen.

Wat die twee met elkaar verbindt.

We komen daar straks op terug. En staan eerst even stil bij de wat merkwaardige manier waarop Johannes zijn verhaal inzet. Wat voor alle vier evangelisten geldt, geldt voor Johannes misschien nog wel in het bijzonder: elk woord is van betekenis. En geen enkele mededeling wordt zomaar terloops gedaan.

Het gesprek tussen Jezus en zijn tegenstanders wordt gesitueerd op het feest van de tempelwijding: Chanoeka. Ik vertel u daar heel kort iets over.

Rond het jaar 168 voor Christus had de de Syrische koning Antiochus de 4^e Epiphanes Jeruzalem ingenomen. Hij had de tempel op schokkende wijze ontwijd: door er een beeld van de Griekse oppergod Zeus in te plaatsen. En er offers van zwijnenvlees te brengen.

Wat bezielt mensen toch om heiligdommen van een andere religie zo te ontheiligen?

Vrijdag las ik in de krant hoe China de radicale Islam bestrijdt, maar tegelijkertijd een belangrijk programmapunt van IS uitvoert: de vernietiging van alle heiligdommen van de mystieke soefi-moslams.

Jaren geleden verwoestten radicale moslams in Afghanistan de imposante Boeddhabeelden die eeuwen daarvoor in de rotswanden waren uitgehakt.

Nog wat langer geleden bezochten we de prachtige Mezquita, een Middeleeuwse moskee in Cordoba.

Het is niet alleen vanwege de adembenemende schoonheid ervan een bezienswaardigheid, maar helaas ook omdat de RK kerk er, na de verdrijving van de moslams een kerk in (sic!) heeft gebouwd. Een curieus alternatief voor de beschamende beeldenstorm uit onze Vaderlandse geschiedenis.

Waar komt die agressie, die haat jegens anders gelovigen toch vandaan?!

Waarom anders gelovigen zó tot diep in de ziel willen kwetsen?

Blijkbaar is het iets waartoe mensen in allerlei culturen en tijden in staat zijn.

Hoe het ook zei: in het jaar 165 voor Chr. hadden de Maccabeeën olv Judas Maccabeus Jeruzalem en daarmee de tempel weer in bezit weten te krijgen. De tempel werd opnieuw ingewijd En er werd daarbij een menora aangestoken (zo'n zevenarmige Joodse kandelaar), die maar liefst acht dagen bleef branden op het enige kleine oliekruijke dat nog voorhanden was. Vandaar dat er sinds die tijd ook een achtarmige kandelaar bestaat: de chanoekiah.

Waarom vermeldt Johannes dat Chanoekafeest zo nadrukkelijk? Zeer waarschijnlijk om te zinspelen/preluderen op de uitspraak van Jezus dat men de tempel mocht afbreken en dat hij die in drie dagen weer zou opbouwen. Waarmee hij wilde laten zien dat de Allerhoogste niet in tempels van hout en steen woont en troont. Maar in hem zelf. En in het verlengde daarvan: in ieder van ons.

Maar die boodschap wordt bepaald niet door iedereen hartelijk ontvangen. In ieder geval niet door de Joodse leiders, die nu om hem heen drommen en hem het vuur aan de schenen leggen met hun

venijnige vragen. De sfeer is steeds ijziger te noemen. Vandaar dat kleine, onopvallende zinnetje van Johannes: "Het was winter." Daarmee is de sfeer en de toon gezet.

Wat "De Joden" - en bij Johannes betekent dat niet het hele volk, maar de religieuze en bestuurlijke leiders van het volk - Jezus met name verwijten is dat hij Godslasterlijke uitspraken zou doen. Dat hij zichzelf aan God gelijk zou maken. Maar het is volstrekt ondenkbaar dat Jezus dat, als de rechtgeaarde Jood die hij was, zou hebben gedaan en bedoeld. Het is, in mijn beleving tenminste, dan ook ondenkbaar om Jezus in letterlijke zin (!) als Godzoon te zien.

Dat bedoelde hij helemaal niet, toen hij zei: "De Vader en ik zijn één."

Ik ben niet van plan om u vanochtend te vermoeien met de even eindeloze als heilloze theologische haarkloverijen uit onze traditie, als het gaat om hoe in Jezus het goddelijke en het menselijke zich tot elkaar verhouden. (De zogenaamde twee naturenleer)

Als je zielsveel van iemand houdt en je met haar of hem onlosmakelijk verbonden voelt, kun je zeggen: "Wij tweeën, wij zijn één." Dat wil niet zeggen dat je aan elkaar gelijk bent. Laat staan dat jij die ander "bent". Maar dat het de wederzijdse liefde is die jullie met elkaar verbindt. En die je ervaart.

Op een soortgelijke manier heeft Jezus zich verbonden gevoeld met God. Het is de liefde, Gods liefde die hij zo sterk ervaren heeft dat hij die als het ware helemaal, als geen ander mens, heeft weten te belichamen. De bekende uitspraak van Oosterhuis vat het prachtig samen: Jezus is sprekend zijn Vader! Hij is niet zijn Vader, hij is sprekend zijn Vader.

In wat hij ons te zeggen heeft. Maar zeker ook in wat hij laat zien: in zijn daden.

Hij voelde zich zo bezielde door Gods liefde, dat hij die optimaal in zijn eigen leven kon belichamen. Het stroomde als het ware dóór hem heen naar buiten.

Maar dat is iets anders dan dat hij van zichzelf zou zeggen dat hij God zelf was.

Hij is Messias, hij is zoon van God, in zijn belichaming van Gods liefde.

En nu blijkt steeds opnieuw, door de eeuwen heen, dat sommigen daar wél en anderen daar helemaal niét ontvankelijk voor zijn. Om in de beeldspraak van onze lezing te blijven: sommigen herkennen de stem van de Herder, anderen niet. Voor alle duidelijkheid: die scheidslijn ligt niet tussen "de Joden" en "wij als Christenen". Of je de stem van deze herder herkent, of je daar ontvankelijk voor bent, is een vraag die aan ieder mens gesteld kan worden, die op een of andere manier met het evangelie in aanraking komt. Herken jij die stem?

Het is prachtig om te zien en mee te maken hoe een baby, van een aantal maanden oud op een bepaald moment de stem van moeder of vader herkent. En daar op kan reageren: met een zo'n mooie tandeloze lach van oor tot oor. Of door wild met armpjes en beentjes te spartelen.

En later als je ouder wordt: dan blijkt dat jij het vermogen hebt om een stem, zeker die van iemand die je lief is, te herkennen uit letterlijk duizenden andere stemmen. Toch? Wat een bijzonder vermogen is dat, als je er goed over nadenkt. Je herkent haar stem...en reageert er direct op.

Zo vergaat het sommige mensen ook met de stem van Jezus. Sommigen herkennen hem en reageren er direct op: "ze luisteren naar mijn stem en volgen mij", zegt Jezus.

Anderen daarentegen verzetten zich daar hevig tegen. En vergis je niet: beide reacties – de ontvankelijkheid/ge-hoor-zaamheid én de weerstand - zijn in ieder van ons in een bepaalde balans, in een bepaalde verhouding aanwezig. Niemand van ons volgt Jezus van ganser harte, voor 100% op de voet. We verkopen onze bezittingen niet en verdelen dus ook geen opbrengst onder de armen. We nodigen geen daklozen, asielzoekers of andere randfiguren aan onze tafel. We helen veel wat gebroken is niet. We hebben onze vijanden niet lief. We keren in de meeste gevallen onze andere wang niet toe. We kunnen maar te vaak vast blijven zitten in onze verongelijkheid (!) In onze negativiteit.

Dat besef maakt ons, als het goed is, bescheiden.

De lezing kan jou als hoorder onder andere oproepen om eens na te gaan waar jouw eigen weerstanden zitten, die jou beletten om wat meer van harte gehoor te geven aan de stem van de Goede Herder.

Waar het aan ligt dat jij in bepaalde gevallen Oost-Indisch doof bent voor de roep van het evangelie, zal ik maar zeggen.

Daarmee is gelukkig niet alles gezegd. Het is zelfs maar de helft van het verhaal. Want ook die andere kant is in jou zelf aanwezig: die ontvankelijkheid.

Bij het voorbereiden van deze preek stuitte ik op een even ontroerend als eenvoudig voorbeeld van hoe iemand gehoor kan geven aan de stem van de Goede Herder. En zo als het ware zelf iets van dat herderschap gaat belichamen. Het is een herinnering van de grote Russische schrijver Fjodor Dostojevski aan een schijnbaar onbetekenende ervaring aan zijn kindertijd. Maar (NB) het is een ervaring waarvan hij later beseft dat daarin voor hem de sleutel verborgen lag voor hoe hij deze wereld waarin wij mensen leven kon verstaan. Een sleutel die hem toegang verleende voor de zin van het bestaan.

Het is een herinnering aan toen hij een klein ventje was. En ze komt bij hem naar boven als hij vier jaar moet doorbrengen in een strafkamp in Siberië. De tsaar vond bepaalde ideeën van deze uitzonderlijk grote geest blijkbaar bedreigend en wilde hem zo uit de weg ruimen. In ieder geval voor bepaalde tijd. Voor een fijnzinnig mens als Dostojevski was het leven tussen de andere veroordeelden, rovers dieven en moordenaars, mensen die niet of amper konden lezen en schrijven, met wie hij geen enkel contact had, extra zwaar.

In zijn "Dagboek van een schrijver" vertelt hij hoe op Tweede Paasdag ineens een herinnering uit zijn kindertijd bij hem naar boven komt:

Als klein ventje loopt hij over de akker van een van de lijfeigenen van zijn vader, een eenvoudige boer: Marei. Die lijfeigenschap verschilde niet zoveel van de ons wat bekendere slavernij.

De kleine Fjodor loopt vanaf de akker de bosrand in, tussen de heerlijk geurende zomerbloemen en ruisende boomtoppen wandelt hij verder, als hij ineens iemand meent te horen roepen: daar komt een wolf aan! Totaal in paniek rent hij terug, bijna in de armen van Marei.

"Kereltje toch", zegt Marei, "wat is er allemaal aan de hand?"

De wolf komt eraan.... zei ik....de wolf komt eraan!

Welke wolf dan?! En zachtjes streelde hij me over mijn hoofd.

Hij zag hoe geschrokken en angstig ik was en keek me wat onzeker aan.

Heb je het je niet verbeeld?...Het is al goed hoor, Christus is met je...sla maar een kruisje.

En hij streelde me over mijn wang.

Hij zag dat het huilen me nader stond dan het lachen. Hoe mijn mondhoeken trilden. Voorzichtig raakte hij met zijn middelvinger, waar allemaal aarde op zat, mijn lippen aan. Ineens leek hij iets te begrijpen: "Ach Here God, wees maar niet bang jongen. Ga maar rustig naar huis...ik zorg ervoor dat de wolf niet komt om jou te pakken. Christus is met je hoor, je kunt rustig gaan."

Als, zoveel jaren later, deze herinnering ineens weer tot leven komt, beseft Dostojevski dat er in die ontmoeting iets heel bijzonders en wezenlijks is gebeurd. Ik citeer hem een klein stukje:

"...zelfs als ik zijn eigen zoon was geweest had hij mij niet met een inniger liefdevolle blik kunnen aankijken. **Maar wie had hem verteld dat hij dit moest doen?** Marei was een van onze lijfeigenen

boeren en ik was de zoon van de landeigenaar. Niemand zou weten dat hij zo goed voor mij was geweest. Niemand zou hem daarvoor belonen....er was niemand bij aanwezig geweest. Misschien was alleen God vanuit den hoge er getuige van geweest hoe het hart van zo'n onwetende Russische lijfeigen boer ineens vervuld kan raken van een bijna vrouwelijke tederheid. Een boer die van zijn eigen bevrijding in die tijd nog niet eens kon dromen.

Vanaf dat moment ziet Dostojevski met totaal andere, nieuwe ogen naar zijn medegevangenen. Vanaf dat moment voelt zich zelfs een totaal ander mens. Vanaf dit moment voelt hij zich een volgeling van Christus worden. En die hele verandering vindt zijn oorsprong precies hierin dat hij zich een ontmoeting herinnert met iemand in wie hij trekken van de Goede Herder herkent: een eenvoudige boer, die er voor hem is "als de wolf komt". Of die wolf nu werkelijk door dat bos achter hem aankwam of alleen maar in zijn angstige verbeelding.

Die "wolf" kun je zien als een symbool voor alles wat ons angst aan kan jagen. In werkelijkheid, in onze kinderlijke verbeelding. Of in onze volwassen verbeelding.

Daar tegenover plaatst Jezus, als Goede Herder bij uitstek, een in zekere zin grondeloos diep vertrouwen. In de Vader. Die bij jou is. Uit wiens hand je niet valt.

En wie zijn stem verstaat kan iets van dat vertrouwen ook zelf belichamen: als er iemand naar jou toe komt. Met zijn of haar angst. Of verdriet.

In alle eenvoud doet die boer Marei precies wat nodig is. Belichaamt hij op zijn manier, bewust of onbewust, de liefde van God. De liefde van Christus.

"Toe maar, jongen, ga maar. Ik zal ervoor zorgen dat de wolf je niet kan pakken."

Wat Marei kon, kunnen wij ook. Als we tenminste ontvankelijk voor zijn de stem van de Goede Herder. En er gehoor aan geven.

Amen.